

Петър Делчев

**СЛЕДИ ПО ВОДАТА
И ДРУГИ РАЗКАЗИ**

София, 2022

© Издателство „Изток-Запад“, 2022

Всички права на български език запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде възпроизвеждана или предавана под каквато и да е форма и по какъвто и да било начин без изричното съгласие на издателство „Изток-Запад“.

© Петър Делчев, автор, 2022

© Деница Трифонова, оформление на корицата, 2022

ISBN 978-619-01-1055-2

ПЕТЪР ДЕЛЧЕВ

СЛЕДИ ПО
ВОДАТА

И ДРУГИ РАЗКАЗИ

Съдържание

СЛЕДИ ПО ВОДАТА / 7

I част. Самотните рицари на океана	9
II част. Гибелни протоци	21
III част. Магелан	35
IV част. Да думнем, да треснем, да вдигнем здраво шум... Да видят, че ни има!	45
V част. К У А Х А Л А	57
VI част. „Скален орел“ вика „Империя онлайн“, приемам!	65
VII част. Вятърът влиза в компаса, течението излиза от него	75
VIII част. По-бърз от ехото	93
IX част. „Здравейте, приятели! Екип „BlackSeaSolo“	105

ДРУГИ РАЗКАЗИ / 113

Играчът	115
22 асти	123
Етюд за балкон и ракия	127
Плазовите ординати	129
Палто от вълна на викуня	135
Зоната	141
Балони на разсъмване	147

*На Даниела,
която никога не ме изпраща,
но винаги ме чака!*

СЛЕДИ ПО ВОДАТА

*Разказ за неуспешната ми експедиция
за пресичане на Черно море с каяк*

I част

Самотните рицари на океана¹

Греба с умерено темпо, ръцете ниско, къси загребвания – не изчаквам да свърши инерцията, преди да направя следващото. Джипиесът показва, че се движа със 7 км в час, което е над предвиденото. Рано е да се радвам, че успявам да поддържам висока скорост – експедицията започна само преди два часа, грузинският бряг зад мен още се вижда.

Из сайта blackseasolo.com
10.03.2014

„ЗА ЕКСПЕДИЦИЯТА

Маршрут

Площта на Черно море е 420 000 км², максималната дълбочина е 2245 м, а средната – 1240 м. **Най-голямата дължина е между градовете Бургас и Кобулет** – 1167 км, а най-голямата широчина – между Березанския лиман и нос Гиресун – 624 км. В най-тясната част между нос Сарич (полуостров Крим) и нос Керемне (полуостров Синоп) широчината е 263 км. Черно море вмества около 537 хил. км³ вода.

Поради обилния приток на речни води морската вода на Черно море е по-слабо солена – 17,3‰, отколкото в Средиземно море и в световния океан, които имат соленост около

¹ Т. Трифонов, „Самотните рицари на океана“, Георги Бакалов, Варна, 1989.

Всички бележки освен изрично отбелязаните са на редактора.

36%. Чистите води в открито море имат син до зеленикавосин цвят, а край бреговете (вследствие наличието на наноси) – най често зелен цвят. Основните морски течения в Черно море са в посока, обратна на движението на часовниковата стрелка.

В древността морето е наричано Понтос Аксинос, Евксински Понт. През Черно море минава едно от разклоненията на средновековния Път на коприната, свързващо Европа през Кавказкия регион и Централна Азия с Китай.

Черно море има положителен воден баланс, като 300 км³ вода преминава в Мраморно и Егейско море всяка година. Международен ден на Черно море е 31 октомври.

по Уикипедия

От информацията се вижда, че истинско пресичане на Черно море трябва да се направи по най-голямата му дължина – от Бургас до Кобулет, или 1167 км (630 морски мили) по права линия. Естествено, каякът не е моторна лодка и силно се влияе от течения и ветрове. Предполагамото удължаване на маршрута поради колебания на вятъра, теченията и др. е около 10%, или още около 116 км. Затова навсякъде описваме маршрута на експедицията с дължина от 1300 км. Навигационните данни от сателитното определяне на местоположението на каяка за всеки час и ден ще ни дадат точното изминато разстояние...

Екин „BlackSeaSolo“

* * *

Годината е 1986. Отскоро съм в алпийски клуб „Витоша“, но вече съм открил, че катеренето по скалите може да бъде начин на мислене. Запалих се по планините в първи курс в техникума, преди това четири години тренирах кану-каяк, както се нарича този спорт, и с радост носех червената фланелка на ЦСКА. Бях сред-

на ръка каякар, с възможности да постигна нещо повече, но не и при липсата на амбиции от моя страна. В седми клас ходех на Панчарево по три пъти седмично, имах ръст, бях добре сложен и треньорът ме попита искам ли да се развивам, защото съм имал данни, но нямало как да стана елитен състезател, ако не вляза в спортно училище. Отказах, човекът ме разбра, като се договорихме да продължавам да тренирам колкото мога по-редовно, а на републикански състезания да участвам на двойка и четворка. С други думи, да попълвам дупки. Нямах нищо против, харесваше ми на езерото – вода, слънце, мускули, качествена умора. В приятелски разговор, доколкото може да бъде приятелски разговор между неособено ентузиазизиран състезател и треньор с очаквания, стана въпрос защо нямам особени амбиции. Казах, че ми се виждат твърде къси дистанциите – основните гонки бяха на 500 м и на 1000 м, за моята възраст имаше и „маратонско“ гребане на 3000 м. „Е, как да са малко три километра, ти колко искаш?!“ – попита ме треньорът учудено, а аз, без да се замисля, изтърсих: „Ми поне двеста!“. Той дълго се смя, после ми каза, че по света имало такива неофициални състезания на големи дистанции, но там били други нещата. Да, сигурно са други нещата и нямат нищо общо с нашето гребане, в което трябва да изразходваш и последната си капка сила на някакви си 500 метра, заобиколен от хахавелници, които искат на всяка цена „да те бият“, като минат дистанцията по-бързо от теб. Нямах амбиции, но никога няма да забравя как изглежда стартът на състезание с четворка каяк! Аз съм в четвърта дупка, последен, играя го „двигател“. От мен се очаква едва ли не да греба за всички. По разбиранията на онова време в първа дупка седи по-дребен пъргавелко, който размахва греблото като изоглавен и задава лудо темпо, което останалите „спазваме“. Втора и четвърта дупка трябваше освен да държат темпото и да вкарват много мощ, за да върви лодката. Не си спомням по тази теоретична постановка каква е била ролята на седящия в трета дупка – вероятно да я запълва. И така – подреждат ни в линия, коридорите напред са ясно очертани от въжета и „бочки“ (плаващи неща, вързани по въжетата), отляво и отдясно има лодки с насъскани яки младежи, които очакват старта, за да се изстрелят напред с всичките си пу-

бертетски сили. Стартерите зад нас – хора, които държат лодките и ги подравняват (сега е различно) – ни наместват, аз съм се сковал от напрежение, както се майтапехме: „Така съм забъркал гипса, че ако се обърна, потъвам право на дъното!“

„Ready... Go!“ На български е „реди го“, а на английски си е „готови – старт“. Това е, потегляме, първите загребвания са тежки, тромави, лодката едва отлепва, после става лудница – отвсякъде се вихрят мелници от гребла, пръски, сякаш сме под Ниагара, третата дупка ми хвърля две лопати вода в лицето, защото още нямаме инерция и трудно вади греблото, натискаме с всички сили... Четворката се плъзга все по-бързо напред, но околните не са дошли на аквапарк, а гребат, сякаш бягат пред цунами, и леко ни изпреварват още на старта. Ние сме втората лодка на ЦСКА, ще рече слабаците, които не са в спортното училище и физически ни липсват няколкостотин тренировки, за да сме равностойни. До средата на дистанцията водещите отбори са ни дръпнали една лодка преднина...

* * *

Докато Грузия все повече се превръща в далечна планина зад гърба ми, си спомням указанията на треньора как да „возим“ каяка или да „вдигаме финал“: „Високо ръцете – на нивото на очите, извърти това тяло, юмрукът да ти подмине носа, дайте малко грация, пънове такива! Вози, вози я тая лодка – натисни на степенката, греблото не е лъжица – вади зад тебе и настрани, за да не вдигаш вода, дърпай, дърпай, усучи се в кръста!“ Това беше техниката тогава – ръцете високо, за да имаш позиция да вкараш лопатката мощно косо отгоре и колкото може по-напред. Предната ръка бута, задната тегли, но всъщност и двете просто държат правилно греблото, а силата на движението идва от гръбните мускули. Стойката е важна – леко наведен напред, като усилието изтича през краката в каяка – идеята е не да движеш греблото покрай лодката, а да хванеш водата с лопатката и да извозиш лодката покрай греблото, все едно си гондолиер. Искане се майсторлък.

Мисля си за „високата“ каякарска техника, но в морето се опитвам да правя точно обратното – държа ръцете си ниско, под нивото на сърцето, правя леки къси загребвания, като внимавам да не се напрягам. Защото пред мен няма финал след 500 или 1000 метра, а ме чакат средно по 65 километра на ден или общо поне 1300, докато видя отсрещния бряг. Ръцете са ниско, за да не отмаляват, ако ги вдигна, ще капна след минути, а по план трябва да гребя поне по 12 часа на денонощие. Не съм приведен устремно напред, а удобно облегат назад, иначе кръстът ще се скапе за час-два и съм дотам. Пляскам с греблото по водата, внимавам да не дърпам много, защото съм с огромни за морско гребане лопати. Ако се напъна да използвам цялата мощ на тези лопатища до довечера раменете ми ще паднат зад борда и ако утре изобщо си ги намеря, ще ми трябва манивела, за да ги раздвижа. За моя радост вълната в тези първи часове е голяма, но „мазна“ – висока, но широка и не ме удря, а плавно ме повдига и спуска. Тази вълна е много по-различна от „българската“, защото по нашето крайбрежие на десетки километри навътре дълбочината е около 200 метра, а само на хвърлей от грузинския бряг вече подминава километър! Широката вълна ми дава възможност да вляза в ритъм, да спазвам прилично темпо и просто да направя дистанция от брега, без да се боря за всеки метър. Преди малко двете грузински лодки, които ме изпратиха, удариха по една сирена и си тръгнаха. Тогава преминах от високо гребане като за кинопреглед в истинско експедиционно, но доста се бях поуморил и схванал. Със сирените братският грузински народ ми пожела успех в моята луда идея да пресека морето с каяк от техния бряг докъм нашия и да се прибера по живо по здраво, а аз останах да гледам хоризонта и да си повтарям онази великолепна реплика от антипиратския клип преди началото на филмите на старите VHS касети: „Господи, в какво се забърках?!“

Не се страхувах, че ще се удавя, ще ме сгази кораб или ще ме изяде морско чудовище. Но тръгнах почти сигурен, че няма да успея да пресека морето, както съм запланувал, защото излизах в открити води с повече проблеми, отколкото решения. Почти, защото знае ли човек?! Надежда винаги има... Всеизвестна е ак-

сиомата, че всички беди в морето се коренят на брега. Именно там се бях провалил и сегашната ми позиция на запад от Грузия – почти в открито море – се дължеше до голяма степен на инат и на желание да не разочаровам толкова много хора, които ми бяха повярвали. Бях решен да направя максимума, който мога, както се казва, „да дам всичко от себе си“. Поне да се пробвам, да разузная, да разбера какво ще се пропука, за да го подобра за следващия път. По план преди самата експедиция трябваше да направя няколкодневна подготовка в реални условия, да изчистя проблемите, да видя кое не работи и кое може да работи по-добре, но... Толкова закъснях с началото, че нещата опираха до това или да тръгнем до часове, или изобщо да не тръгваме. Тръгнахме...

* * *

През 1990 г. съм на 19 години и отбивам военната си служба в Кюстендилския граничен отряд. В разрез с устава от месеци живея сам на баир на сред гора, където е стрелбището на поделението. От време на време ме проверяват по радиостанцията жив ли съм и толкова. Зима е, паднал е над два метра сняг и никакви стрелби не са възможни, защото „войската“ не може да се добере до стрелбището, което имам за задача да поддържам.

Моят набор влезе за година и половина служба, а нашите „стари“ бяха влезли за две, но ги уволниха на година и половина. Затова сме в тотален недостиг на жива сила и по заставите има по двама-трима граничари. Питали моя командир на взвод кой може да остане да живее сам на стрелбището и той им казал, че само алпинистчето, редник Томов, може да се справи, без да полудее и без да върши глупости. Така останах сам посред снега, всеки ден си носех вода от километър и половина, готвех си, ходех в гора, за да си отсека горяло дърво (от пожар преди години), да го довлека, нарежа и нацепя, за да не умра от студ. Подобен сняг не бил паднал в Кюстендилско от поне 20 години, разправяха местните. Вярвах им, защото три дни копах с лопата път към външната тоалетна, а снегът беше с една глава по-висок от мен, а и тогава си бях 190 см... И в тази невероятна обстанов-

ка, в която за щастие, никой шапкар не се интересуваше как си прекарвам дните, аз правех само две неща извън битовизмите – вдигах щанги и четях книги. Бях си взел поне двацет парчета от София, но селската библиотека ми предостави всичките си 200–300 тома, които си заслужаваха да бъдат прочетени. Това стана доста по-късно, когато можех да слизам до „цивилизаци-ята“, а в онзи момент трябваше да се задоволя с наличното. Наред с непрочетените книги някак си бях взел и две от любимите ми изтормозени от прелистване книжлета – „Какво ще излезе от теб Фритъф“² за великия изследовател Фритъф Нансен и „Самотните рицари на океана“ – документално четиво за океанските регати с яхти, с автор вече покойния морски журналист Тинко Трифонов. Обожавах истории за експедиции – литературата ми за покоряване на върхове, полюси, океани, откриване на острови и какво ли още не, документираща несломим човешки дух, е поне два рафта по метър. И докато си попрелиствах за Нансен, попаднах на абзаца, в който той и неговият другар се отказват от покоряване на полюса, защото преценяват, че няма да могат да се върнат, ако продължат. По обратния път нямат никакъв шанс да намерят своя кораб „Фрам“ и с два каяка върху шейните стигат до откритите води на Ледовития океан. Там пускат каяците и изминават близо хиляда километра (доколкото си спомням), за да се доберат до континента. Вечер събират двете лодки една до друга, връзват ги на катамаран и по този начин си осигуряват някакъв по-стабилен „воден лагер“ за през нощта. Гениално! Искам и аз!

След ден-два войнишки неволи в битка със студа, липсата на вода и нуждата да си готвя ми попада и книгата на Тинко Трифонов. Разгръщам я напосоки, защото за мен няма никакво значение дали ще чета за Ерик Табарли и неговия експериментален тримаран, за „Клуб Мед“ – гигантската яхта на Ален Кола, или за Нок-Джонсън. Чиста проба кеф, размазвам се, навън е зима, а аз тичам по палубите и вдигам спинакери, направо е върхов-

² А. Центкевич, Ч. Центкевич, „Какво ще излезе от теб, Фритъф“, Народна култура, София, 1972.

но! Но попадам на текст, който не съм доогледал много-много в предишни четения – за един бивш десантчик от САС³, който се чудил какво да прави, след като се пенсионира от армията на 30, и решил да пресеке Атлантика с гумено кану! Опа! Гумено кану?! Атлантика?! Майко мила, тоя е луд... Искам и аз! Така случайно събрах две и две и се зачудих на три-четири какво аз да пресека, но с какяк, защото знам за какво става дума и не океана, защото е твърде далече, а нещо по-близко и познато. Е, какво по-близко и познато от Черно море?! А и в онези години изобщо не ми хрумна, че мога да отида някъде по света, да правя „свободни“ неща извън соцлагера, да съм гражданин на цялата планета. И изведнъж се запалих, след два дни вече планирах експедиция с два какяка, които вечер да се събират на катамаран и да ни осигуряват на мен и на другия ентузиаст, който би дошъл с мен, някаква опора за през нощта. Колко килограма храна? А вода? Колко може да носи един „експедиционен“ какяк? Може ли човек да гребе с толкова товар, колкото му е нужен, за да яде и да има сили да гребе с толкова товар? Омагьосан кръг, за излизане от който трябва математика, познания по какво ли не и още купища и купища информация. Това е лесно: кой разказва тази история за пресичането на Атлантика? – Тинко Трифонов! Значи трябва просто да му напиша едно писмо и да го попитам за още информация! Тогава нямаше имейли, вайбъри, телефони с интернет в джоба и прочее глезотии. Лист, химикалка, адреса на морското списание, където работи, пощенски плик, марка и напред! Пиша на „Уважаеми г-н Трифонов“ – тъкмо бяхме минали от „другари“ на „господинчовци“ и „госпожи/ци“, разказвам му цялата си шантава идея, питам откъде е взел информацията, има ли още, какво друго знае. Заливам го с питанки, като се опитвам да не звуча налудничаво и да придам сериозност на начинанието. Разказвам му, че съм алпинист, който го играе за година и половина граничар, искам да звуча корав и печен, за да ми повярва, че не се ебавам. Получих отговор след повече от месец. Каквото може-

³ Special Air Service – английско подразделение със специално предназначение.

ше, ми изпрати човекът, но каза, че е болен, не ходи на работа и няма достъп до журналистическите си ресурси. Благодарих му, но не бях научил нищо ново. Това изобщо не ме спря – снегът се беше постопил, в селската библиотека бях намерил някакъв лунен алманах с астрономически таблици за изгрева и залеза на луната, фази и всякакви такива астрономичности и се опитвах да разбера дали мога да се ориентирам в открито море само с наблюдение на луната, евентуално на слънцето. Установих, че ако имам точен часовник, по часа на изгрева мога да разбера на каква географска дължина съм, но без уреди нямам никакъв начин да разбера на каква ширина съм. А Черно море е тясно едва 140 мили между Крим и Турция и като нищо мога да изляза на брега някоя нощ, ако не си знам координатите. Тогава от джипиес, от картплотери и други подобни неща нямаше и помен.

Междувременно беше дошла суха кюстендилска пролет, започнаха стрелби при мен на стрелбището, в които ентузиазирано вземах участие. Стараех се да ставам все по-добър с калашника, като междувременно играех по стотина партии шах на ден. Уговорката беше „падне – става“. Млатех офицерите наред, който падне – става и излиза да офицерства, сяда друг. После и той става, защото бях непобедим. Зимата тренирах сам с едни книженца, защото ми писваше само да пресичам морето и се забавлявах и с други умности. Пък съм и зодия Близнаци – да правя две-три неща едновременно ми е в звездната характеристика. Така че през деня новобранецът Фреди (абсолютен клонинг на Фреди Меркюри!, но за съжаление, пееше като вятър в комин...) вдигаше мишените, войската лупаше с калашниците по тях, офицерите командваха неуморно, аз играех партия след партия шах или стрелях с по два автомата или с картечница, или с РПГ, или забивах нож в мишена, или мятах истински гранати, но следобед цялата тази армейска дандания си заминаваше към поделението със скоростта на най-бавния гладник, а аз оставах сам. Вадох лунния алманах и се опитвах да разбера с проста бусола, малко математика и без особени познания по астрономия: е ли възможно да определя, аджеба, на каква географска ширина съм? Всеки ден по изгрев слънце, преди осемкилометровия

си крос в пресечена местност, драсках с тебешир по бетона на покрива на стрелбището (триетажна сграда с равен покрив отгоре и кабинка за управление на мишените) точната посока на изгрева, а нощно време хващах азимут към луната точно в 24:00 часа и ако някой ме беше гледал как нощ след нощ час по час се вирам в нея, щеше със сигурност да докладва в поделението, че съм станал върколак. Цялата тази астрономическа треска продължи близо месец, бях – аха – на прага да откроя как да се „обсервовам“ с азимут и алманах, когато заваля дъжд. На сутринта от всичките ми тебеширени данни и бележки по покрива не беше останал и помен! Първо препсувах собствената си глупост, после се смях с глас, накрая метнах лунния алманах в мешката и отидох да го върна в библиотеката. Вече няхах нужда от него, а и твърде дълго бях лишавал останалите многоуважаеми държатели на читателски карти от селската библиотека от достъп до тази безценна книга. Библиотекарката не ми се скара, тя винаги ми се радваше като негър (политкоректно – афроафриканец) на сняг, защото осмислях съществуването на институцията, както и вероятно пропъждах чувството ѝ на неудобство, че взима заплата за бездействие.

Няколко седмици по-късно, по време на отпуската си в София, се сдобих с „Метеорология за всеки“⁴ и навлязох с пълна сила в света на кулумбусите, перестите облаци, розите на ветровете и местните признаци за приближаващ шквал. Сякаш щях да имам ресурс да избегна буря, докато съм с каяк в открито море...

* * *

Вече четири часа съм с каяк в открито море, не си спомням и думичка от „Метеорология за всеки“, но съм наясно, че насреща ми има „голяма хурка“. Това е термин за кофти вятър по кофти време, докато си на кофти лодка. Далеч пред мен, на около 10–20 мили, се оформи един огромен въртоп от черни облаци, който

⁴ М. Сиракова, Д. Сираков, К. Дончев, „Метеорология за всеки“, Наука и изкуство, София, 1989.

се извисяваше на километри в небето. Бях сигурен, че се върти, защото ту изпускаше чернилка настрани, ту си я прибираще. Под мен морето утихна, вълната падна, вятърът също – цялата метеорология се беше струпала напред в морето. Изведнъж от черния въртоп се протегна почти хоризонтален хобот – торнадо! Сигурно мина няколко мили (нямам представа за мащаба, но съм сигурен, че нещото беше огромно, защото бях само на около метър от морското ниво, а виждах чудовището да заема четвърт от хоризонта), после хоботът се изви и се опита да се докопа до водата. Сякаш отскочи от нея и се вдигна, после все пак се впи в морето. Тогава видях, че зад него се образува втори хобот! И той изпълняваше същата странна хореография, когато се появи трети и веднага след това четвърти!!! Спрях да гребя и се огледах за яхтата, която трябваше да е някъде зад мен. Не я видях, не знам къде се бяха запилели, но и не се въртях много-много. Пих вода – така и така бях спрял, поне да боря дехидратацията. Не свалях очи от торнадото с четири хобота или от четирите торнада – не знаех и още не знам как е по-правилно да се каже. Помислих си: „На ти сега една метеорология!“, и пак започнах да гребя. Междувременно четирите хобота се прибраха, цялото нещо се вплътни в огромна колона от черни облаци, вода и вятър, която вече заемаше половината ми хоризонт. Надявах се, че тази смъртоносна красота е на поне 20 мили и няма намерение да идва към мен. Проблемът беше, че моят курс беше право към нея! „Ще я заобиколя отдясно“, казах си напълно сериозно, после така ме досмеша, че не се сдържах и се развихих сам напред морето – взимах оперативни решения за някакви възможни „правилни“ действия, а в действителност бях абсолютно безсилен да направя каквото и да било. Нито можех да заобиколя нещото, защото с моята скорост щяха да са ми необходими поне два дни, нито можех да му избягам, най-малкото защото то си имаше обявен маршрут и разписание и не знаех накъде ще тръгне. Затова просто продължих да си гребя по курса, като силно се надявах, че този въздушно-воден въртоп е временно лятно явление и скоро ще се разнесе. Вече не беше съвсем лято, защото моята обречена експедиция ужасяващо се забави, но все пак

след половин час от торнадото нямаше и следа. Слънцето отново напече, вълната се върна, гребях си веселяшката, като истински „морски труженик“⁵, и знаех, че съм имал невероятен шанс да видя подобен на описания от мен в „Кастинг за Месия“⁶ природен феномен, макар и с една хилядна от силата на книжния. Световете, които рисувам в книгите си, са реални за мен, защото живея в тях, но четирихоботното торнадо си беше истинско метеорологично откровение. „Това ако не е поличба!“, ми се мерна в главата, докато наблюдавах първия си заник на слънцето зад хоризонта *на запад*, някъде над България. В достатъчна близост с морето всички са суеверни, защото има нещо свръхестествено в стотиците хиляди кубични километри вода под теб. Аз бях в достатъчна близост, каякът под мен потрепваше с всяко мое потрепване, но си беше една обикновена лодчица от брезент, опънат на рамка от смърчови летви с дебелината на палеца ми.

„Уважаеми господин Тинко Трифонов... – бих започнал своето писмо от позиция 30 мили западно от грузинския бряг. – Ето че и аз, порасналият 19-годишен мечтател, вече мога да се нарека, ако ми позволите, самотен рицар на океана!“

⁵ В. Юго, „Морски труженици“, преводач от френски Й. Павлов, Отечество, София, 1982.

⁶ П. Делчев, „Кастинг за Месия“, Изток-Запад, София, 2019.